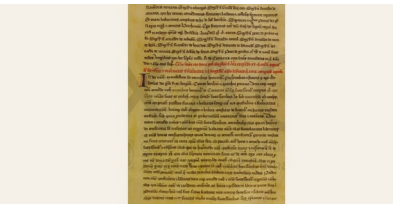
CERVERA 1026–2026

Els orígens de la comunitat local i del govern municipal

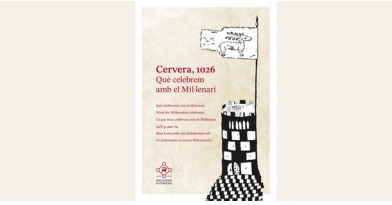
Síntesi de la conferència · Max Turull Rubinat · Universitat de Barcelona · 6 de novembre de 2026

Carta de poblament de 1026

Privilegi de 1182

Opuscle del Mil·lenari

1026 · Del castell a la vila

El mil·lenari de Cervera commemora la donació comtal de l'1 de febrer de 1026, per la qual Ermessenda, Berenguer Ramon I i Sança autoritzaven oficialment que tres famílies s'instal·lessin en el puig ja anomenat Cervera i els concedien les terres que poguessin ocupar als musulmans. Aquell document no és l'acta fundacional d'una ciutat ni del seu govern local. Testimonia una etapa decisiva de consolidació d'un assentament estratègic en una zona de frontera, sobre un indret amb ocupacions molt anteriors. Durant els segles XI i XII, el castell es transformà progressivament en una vila, amb poblament, activitats econòmiques i interessos compartits. Aquest procés no es pot entendre sense els canvis en el poblament i en l'equilibri territorial que seguiren a les conquestes de Balaguer (1105) i Lleida (1149).

1182 i 1202 · Els primers instruments d'acció col·lectiva

La convivència plantejava necessitats comunes: defensa, camins, béns i resolució de conflictes. El privilegi de 1182 reconegué una confraria jurada dels homes de Cervera, amb facultat d'elegir cònsols entre els seus membres. Tanmateix, la comunitat reconeguda no incloïa necessàriament tots els habitants, ni podem deduir-ne la continuïtat ininterrompuda d'un govern municipal. El 1202 es permeté constituir un «consolat i conjuració» i recuperar estatuts i formes d'organització anteriors. Els dos testimonis mostren temptejos en formes de govern col·lectiu, però no institucions sòlides i duraderes.

1258 · La universitas i la Paeria

L'any 1258 els paers ja apareixen documentats, encara que no sabem quan es creà exactament el càrrec. El 1267, el mot llatí «universitas» expressa jurídicament la comunitat com una entitat distinta dels seus membres, capaç d'actuar i d'assumir obligacions. El 1289 trobem documentats els consellers al costat dels paers; s'articula així un govern en què també intervenen els prohoms. Les exigències fiscals i l'administració dels recursos comuns en reforçaren la complexitat.

1311 i 1331 · Conflictes i reformes

El govern municipal també fou objecte de disputes. El 1311, davant denúncies d'administració favorable als rics i perjudicial per als pobres, Jaume II substituí la Paeria per una Juradia de sis jurats i trenta consellers. El 1331 es restabliren els paers i es precisà l'organització per quatre quarters —Montseré, Cap Corral, la Plaça i Framenors—, amb elecció de càrrecs i nous controls de la hisenda. El privilegi de 1334 completà les normes electorals i la fiscalització dels comptes.

1026–1334 · Una història de comunitat

Entre 1026 i 1334 no hi ha una fundació única del municipi, sinó una construcció institucional gradual, feta de pactes, privilegis, necessitats i conflictes. La història de la Paeria és, en definitiva, la història de com la comunitat cerverina va aprendre a governar-se. Les fonts escrites permeten identificar moments decisius, però també obliguen a distingir entre la primera notícia conservada d'una institució i el seu veritable naixement.

FITES CLAU 1026 · 1182 · 1202 · 1258 · 1267 · 1289 · 1311 · 1331–1334